

Albin Koprukowniak

Trzeci Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Naukowych Historyków w Chełmie Lubelskim

---

Rocznik Lubelski 7, 262-265

1964

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(dr Z. Mańkowski, mgr A. Iskrzycki, mgr A. A. Witusik) gromadzącego materiały dotyczące Polski PKWN.

Adam Andrzej Witusik

TRZECI OGÓLNOPOLSKI ZJAZD
STUDENCKICH KÓŁ NAUKOWYCH HISTORYKÓW
W CHEŁMIE LUBELSKIM

W dniach 23—25 kwietnia 1964 roku odbył się w Chełmie Lubelskim trzeci Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Naukowych Historyków. Zjazd został zorganizowany z inicjatywy Koła Naukowego Historyków UMCS i Komitetu Koordynacyjnego Studenckich Kół Naukowych przy Radzie Naczelnej Zrzeszenia Studentów Polskich.

Zjazd młodych historyków pomyślany był jako jedna z imprez w środowisku studenckim, poświęcona obchodom XX-lecia Polski Ludowej. Akcent ów podkreślać miał nawet sam wybór miejsca obrad — Chełm Lubelski — kolebka Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Również tematyka zjazdu, poświęcona dziejom narodzin i rozwoju młodej władzy ludowej w pierwszych latach niepodległości, miała zdokumentować zaangażowanie się badaczy studenckich w tę właśnie problematykę. Zjazd bowiem miał na celu nie tylko zsumowanie rezultatów już osiągniętych przez historyków zawodowych w ich badaniach nad początkami Polski Ludowej, ale jednocześnie wzbogacić wiedzę już posiadaną przez odkrycie nowych faktów, przez nowe spojrzenie na sprawy już poznane lub zwrócenie uwagi na kwestie dotąd mało, albo wcale nieznanne.

Zjazd mógł odbyć się w Chełmie Lubelskim dzięki daleko idącej pomocy organizacyjnej i wielkiej życzliwości gospodarzy powiatu i miasta, którzy na czas jego trwania udostępniili dla studentów odpowiednie sale, zapewnili stołówkę i noclegi oraz dali do dyspozycji środki komunikacji miejskiej.

W pracach zjazdu uczestniczyło 37 studentów reprezentujących niektóre uniwersytety, Wyższe Szkoły Pedagogiczne, Wojskową Akademię Polityczną oraz Wyższą Szkołę Nauk Społecznych. Licznie także reprezentowani byli studenci z UMCS i KUL.

Obrady zjazdowe zaszczycili swoją obecnością: rektor UMCS prof. dr Grzegorz Leopold Seidler, prof. dr Juliusz Willaume, doc. dr Tadeusz Mencil — dziekan Wydziału Humanistycznego UMCS, doc. dr Stanisław Krzykała — prodziekan Wydz. Humanistycznego UMCS, doc. dr Kazimierz Myśliński — kurator Koła Naukowego UMCS, doc. dr Maria Turlejska z Uniwersytetu Warszawskiego oraz młodzi pracownicy naukowcy z obu uniwersytetów w Lublinie.

W pierwszym dniu obrad uczestniczyli także przedstawiciele miejscowych władz partyjnych i administracyjnych Chełma: Feliks Wójciak — I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR, sekretarz tegoż Komitetu mgr Tadeusz Dadas, przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej Wiesław Moskaluk. W zjeździe brali także udział przedstawiciele Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie w osobach mgr. Jana Naumiuka i mgr. Ireneusza Cabana. Ponadto, jako goście i jako współorganizatorzy, byli także obecni reprezentanci Rady Naczelnej ZSP.

W czasie trzydniowych obrad wygłoszono 13 referatów i dwa komunikaty. Problematyce wojskowej i walk partyzanckich poświęcone były wystąpienia: Henryka Dunala (WAP), który mówił o walce zbrojnej wojska polskiego z reakcyjnym podziemiem w latach 1945—1947; Jana Slipko (WAP), który przedstawił zbrojny wysiłek narodu polskiego w wojnie wyzwoleniczej w drugiej połowie 1944 i pierwszej połowie 1945 roku oraz Piotra Kopciowskiego (UMCS), który zajął się udziałem żołnierzy radzieckich w bojach partyzanckich Gwardii i Armii Ludowej na Lubelszczyźnie.

Problematyce młodzieżowej wystąpienia swoje poświęcili: Marian Wierzbicki (WSP — Kraków), który naświetlił rolę Związku Walki Młodych w kształtowaniu nowych form społeczno-ustrojowych władzy ludowej w Polsce w latach 1944—1948; Kazimiera Mycek (UMCS) przedstawiła referat pt. *Związek Walki Młodych w realizacji hasła „Walka, nauka, praca” na Lubelszczyźnie*. Ryszard Rekowski (UMK) naświetlił poczynania ZMW w Toruniu i w powiecie toruńskim w latach 1945—1948, a Eugeniusz Tyszkowski (WSP — Gdańsk) omówił działalność OMTUR w województwie gdańskim w latach 1945—1948.

Sprawom gospodarczo-prawno-ustrojowym i politycznym poświęcone były referaty: Anny Tkaczuk (UMCS), która mówiła o udziale klasy robotniczej w przejmowaniu i uruchomieniu przemysłu przed dekretem o nacjonalizacji, Danuty Wereskiej (KUL), która przedstawiła założenia i realizację reformy rolnej na Lubelszczyźnie. Zbigniew Kowalski (WSP — Opole) zajął się problemem walki politycznej na Opolszczyźnie w latach 1945—1947; Czesława Suchożebrska i Janusz Wierzba (UMK) poruszyli rolę PPR w walce o władzę ludową na terenie Borów Tucholskich, a Zofia Peters (UW) naświetliła genezę granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej jako problem międzynarodowy. Referat odmienny od pozostałych miał Mieczysław Zych (WSNS), który zajął się kwestią metodologiczną, a mianowicie podjął próbę usystematyzowania poglądów na temat charakteru władzy i rewolucji w Polsce Ludowej.

Przedstawione komunikaty dotyczyły zagadnień uprzemysłowienia w Polsce Ludowej (Andrzej Kowalski — UW) i migracji ludności polskiej na Ziemię Zachodnie (Mieczysław Szyszko — UMCS).

Referaty obejmowały w przeważającej mierze problematykę w szczególach mniej znaną, ponieważ regionalną. Były to prace w wielu przypadkach pionierskie, wymagające dużego nakładu pracy, poszukiwań archiwalnych, kwerend prasowych i wykorzystania dotychczasowego dorobku piśmiennictwa historycznego, pamiętników, wspomnień i relacji ustnych.

Jury w składzie: doc. dr Stanisław Krzykała — przewodniczący, doc. dr Tadeusz Mencil, doc. dr Maria Turlejska (etap wstępnej oceny), dr Zygmunt Mańkowski i dr Ryszard Bender jako członkowie, wyróżniło następujące referaty i komunikaty w postaci nagród pieniężnych. Nagrodę główną Ministra Szkolnictwa Wyższego i Rektora UMCS przyznano Zbigniewowi Kowalskiemu z WSP Opole za referat pt. *Walka polityczna na Opolszczyźnie w latach 1945—1947*. Dwie równorzędne nagrody Ministra Szkolnictwa Wyższego i Rektora UMCS przyznano Henrykowi Dunalowi (WAP) za: *Wojsko polskie w walce z reakcyjnym podziemiem w latach 1945—1947* i Danucie Wereskiej (KUL): *Realizacja reformy rolnej na Lubelszczyźnie w latach 1944—1946*. Dwie równorzędne trzecie nagrody, ufundowane przez Radę Naczelną ZSP, otrzymały referaty: Zofii Peters (UW): *Geneza granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej jako problem międzynarodowy* oraz Anny Tkaczuk (UMCS): *Udział klasy robotniczej w przejmowaniu i uruchomieniu przemysłu na Lubelszczyźnie przed dekretem o nacjonalizacji*. Nagrodę Prezydium

Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie otrzymał Piotr Kopciowski (UMCS) za referat pt. *Udział i współdziałanie żołnierzy Armii Radzieckiej w bojach partyzanckich GL i AL na Lubelszczyźnie*. Nagrodę Towarzystwa Przyjaciół UMCS przyznano Kazimierze Mycek (UMCS) za elaborat *Związek Walki Młodych w realizacji hasła „Walka, nauka, praca” na Lubelszczyźnie*.

Ponadto wyróżnione zostały referaty: Mieczysława Zycha (WSNS): *Charakter władzy i rewolucji społecznej w Polsce* oraz Ryszarda Rechowskiego (UMK): *Działalność ZMW w Toruniu i powiecie toruńskim w latach 1945—1947*. Nagrodzone zostały także komunikaty Andrzeja Kowalczyka (UW): *Z zagadnień przemysłowienia Polski Ludowej* i Mieczysława Szyszki (UMCS): *Migracja ludności polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Lubelszczyzny, na Ziemię Zachodnie*.

Za aktywny i konstruktywny udział w dyskusji zjazdowej jury wyróżniło następujących studentów: Antoniego Krawczyka (UMCS), Eugeniusza Tyszkowskiego (WSP Gdańsk) i Jana Leśniewskiego (KUL).

Trudno byłoby nawet pobieżnie omówić w tym sprawozdaniu wszystkie nagrodzone i wyróżnione referaty, ponieważ ich problematyka była bardzo różnorodna i każdy wносił coś nowego i niepowtarzalnego. Z tego względu zatrzymam się nieco nad referatem, który uzyskał główną nagrodę.

Referat Z. Kowalskiego charakteryzował się przejrzystą konstrukcją, umiejętnym połączeniem problematyki regionalnej, nadzwyczaj trudnej i skomplikowanej, z podobnymi procesami, które zachodziły w tym czasie w całym kraju. Autor wyszedł z tego obronną ręką. Z. Kowalski ustrzegł się w zasadzie schematycznego myślenia i ujmowania zjawisk w tym tak trudnym i złożonym okresie naszej najnowszej historii. Dał bardzo trzeźwy, logicznie usystematyzowany i udokumentowany obraz walki politycznej na Opolszczyźnie. Pokazał dostatecznie wyraźnie wysiłki Polskiej Partii Robotniczej zmierzające do krystalizowania jednolitego bloku politycznego ugrupowań demokratycznych w walce z mikołajczykowskim Polskim Stronnictwem Ludowym.

Walory tego wartościowego referatu podnosi jeszcze bardziej baza materiałowa. Autor wykorzystał bowiem zasoby archiwalne znajdujące się w Archiwach Komitetów Wojewódzkich PZPR w Katowicach, Opolu i Wrocławiu. Nie pominął również ówczesnej prasy i dostępnych już dziś opracowań. Konkludując, był to więc najbardziej dojrzały i wartościowy elaborat przedstawiony przez studentów na wspomnianym zjeździe.

Zjazd studenckich Kół Naukowych Historyków spełnił całkowicie pokładane w nim zadania przez dobry poziom referatów oraz ożywioną, niekiedy polemiczną, ale rzeczową dyskusję. W sumie należy z zadowoleniem odnotować, że studencki ruch naukowy rozwija się prawidłowo. Niepokoić może jedynie fakt, że nie we wszystkich ośrodkach uniwersyteckich ruch ten jest jednakowo aktywny. Brak w Chełmie przedstawicieli Kół Naukowych z UJ (mimo zapowiedzi), Poznania, Łodzi i Wrocławia (też mimo zapowiedzi), potwierdzałyby w jakimś stopniu ten niepokój.

W ostatnim dniu zjazdu studenci i pracownicy naukowcy podejmowani byli przez gospodarzy powiatu i miasta filiżanką kawy. W czasie tego spotkania I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR w Chełmie — Feliks Wójciak, zapoznał studentów z krótką historią miasta i regionu chełmskiego i zwracał się jednocześnie z apelem, aby piękna Ziemia Chełmska znalazła odbicie w przyszłych pracach badawczych studentów.

W końcu trzeba podkreślić, mimo rozlicznych trudności, dobrą organizację zjazdu, w którą wiele pracy włożyło całe Koło Historyczne UMCS, zwłaszcza zaś

Zarząd z prezesem Emilem Horochem i sekretarzem Antonim Krawczykiem. Poczynania studentów, zarówno naukowe, jak i organizacyjne, cieszyły się ciągłą pomocą ze strony kuratora koła prof. dr. Kazimierza Myślińskiego, dziekana Wydziału Humanistycznego doc. dr. Tadeusza Mencla oraz prodziekana doc. dr. Stanisława Krzykały, który sprawował pieczę nad stroną naukową referatów opracowywanych przez studentów UMCS.

Albin Kopruckownik

Z ŻYCIA KOŁA NAUKOWEGO STUDENTÓW HISTORYKÓW UMCS

Studenckie koła naukowe, działające na wyższej uczelni, spełniają dużą rolę w realizacji jej programu dydaktyczno-wychowawczego. Przygotowując samodzielnie referaty naukowe, komunikaty badawcze na sesje różnego typu, wreszcie biorąc udział w rzeczowych dyskusjach na tematy naukowe, członkowie tych kół samodzielnie wdrażają się do pracy naukowej, której finalnym celem jest przygotowanie pracy magisterskiej. W tej mierze zadania koła pokrywają się, a ściślej uzupełniają cele zajęć dydaktycznych na uczelni: ćwiczeń, proseminariów i seminariów. Pewna swoboda, brak głębszej kontroli i nacisku ze strony pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni sprawia, iż studenci-członkowie koła mają tu większe szanse rozwinięcia i pogłębienia własnych zainteresowań, większe możliwości samokształcenia. Wreszcie dobrze pracujące koło staje się w pewnym sensie dla swoich członków prawdziwą szkołą wychowania społecznego i obywatelskiego, szkołą zasad koleżeńskiego współżycia.

W ostatnich latach dość dużo mówi się w lubelskim środowisku akademickim o aktywnej pracy Koła Naukowego Studentów Historyków UMCS. Zorganizowanie przez to właśnie Koło dwóch ogólnopolskich zjazdów studenckich kół naukowych historyków: w 1962 r. w Lublinie¹ oraz w 1964 r. w Chełmie Lubelskim (którego obszernie omówienie obok), następnie udział członków Koła w innych imprezach tego typu, wreszcie ożywiona praca wewnątrz Koła — oto najważniejsze momenty, będące źródłem pochlebnej o nim opinii, iż należy do najlepiej pracujących kół w Polsce zrzeszających studentów historii wyższych uczelni.

Koło powstało w roku 1952, gdy na Wydziale Humanistycznym UMCS powołano sekcję historii. Pierwszymi jego aktywnymi członkami byli m. in. ówcześni studenci, a obecnie pracownicy naukowcy Uniwersytetu. Praca Koła w jego 13-letnim okresie istnienia nie zawsze była ożywiona. Jednak zapał młodzieży studiującej, pomoc i zainteresowanie okazywane przez władze uczelni i pracowników naukowych, w ostatnich kilku latach przyczyniły się do znacznego ożywienia działalności Koła, czego przejawem może być zorganizowanie obydwu wspomnianych zjazdów.

Byłoby błędem sądzić, że kierunek obecnej pracy Koła nastawiony jest na sporadyczne organizowanie tego typu imprez o szerokim zasięgu. Oto kilka najważniejszych faktów z powszedniej działalności Koła w ostatnim roku akademickim.

¹ Por. W. Śladkowski *II Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Naukowych Historyków w Lublinie*. „Rocznik Lubelski”. T. V. Lublin 1962, s. 330—331; R. Orłowski *II Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Naukowych Historyków*. „Kwartalnik Historyczny”. R. 69, 1962 nr 4, s. 1008—1010.